

درس اول

تاریخ ادبیات

نی‌نامه	سرآغاز دفتر اول مثنوی معنوی
مثنوی معنوی	هر چند آغاز مثنوی مولانا با دیگر آثار نثر و نظم فارسی تفاوت دارد، امّا روح نیایش و توجّه به حق، در تاروپود آن نهفته است.
نی	همان مولاناست که به عنوان نمونه یک انسان آگاه و آشنا با حقایق عالم معنا، خود را اسیر این جهان مادی می‌بیند و شکایت می‌کند که چرا روح آزاده او از نیستان عالم معنا بریده است. آن چه در این نی آوازی پدید می‌آورد، کنش انسان آگاه به سوی عالم معنا، به سوی پروردگار، به سوی کُلّ و حقیقت هستی است و در حقیقت، این نی عشق را پروردگار می‌نوازد و فریاد مولانا هنگامی از نی وجودش برمی‌خیزد که جذبۀ حق بر او اثر می‌گذارد.

دانش‌های ادبی «جان‌بخشی: روح نیایش / استعاره مکتبه: در تاروپود آن (مثنوی) نهفته است. / تشبیه: این نی همان مولاناست (مشبّه: مولانا / مشبّه‌به: نی) / سه اضافه تشبیهی: نیستان عالم معنا (مشبّه: عالم معنا / مشبّه‌به: نیستان) / نی عشق (مشبّه: عشق / مشبّه‌به: نی) / نی وجود (مشبّه: وجود / مشبّه‌به: نی)

واژگان

جذبّه:	کشش	نیستان:	نیزار، محل رویش نی
نفیر*:	فریاد و زاری به آواز بلند	شَرَحَه شَرَحَه*:	پاره پاره (شرحه: پاره گوشتی که از درازا بریده باشند).
فراق:	جدایی	اشتیاق*:	میل قلب است به دیدار محبوب؛ در کلام مولانا کنش روح کمال‌طلب و خداجو در راه شناخت پروردگار و ادراک حقیقت هستی است.
جفت:	همراه و همدم	ظنّ:	گمان
مستور:	پوشیده	دستور*:	اجازه، راهنما، وزیر
حریف:	در «نی حریف هر که از یاری برید»: همراه و همدم	پرده*:	در اصطلاح موسیقی یعنی آهنگ و نغمه‌های مرتّب، در «پرده‌های ما درید»: پرده اول: پرده موسیقی / پرده دوم: راز و سرّ
تریاق*:	پادزهر، ضدّ زهر	دمساز:	همدم و همراه
باک:	ترس، نگرانی	بی‌روزی*:	بی‌نوا و درویش
والسلام:	تمام شد. همین و دیگر هیچ		

معنی و مفهوم درس

«نی‌نامه»

باشنو، از نی چون حکایت می‌کند / از جدایی‌ها شکایت می‌کند

نالۀ غم‌انگیز نی (مولانا) را باشنو که چگونه حکایت می‌کند و از جدایی‌های عالم معنا شکایت سر می‌دهد. **دانش‌های ادبی** «نی» استعاره از: مولانا یا هر انسان آگاه و غریب دورافتاده از وطن / جناس ناقص: حکایت، شکایت / (ایهام ضعیفی در چون (چگونه، وقتی) دیده می‌شود).

کز نیستان تا مرا بیربده‌اند / از نفی‌مرد و زن نالیده‌اند

از وقتی که مرا از عالم معنا جدا کرده‌اند، از فریاد و زاری بلند من، همهٔ موجودات ناله سر داده‌اند. **دانش‌های ادبی** «نیستان» استعاره از: عالم معنا / «مرد و زن» مجاز از: همهٔ موجودات / مراعات نظیر و تضاد: مرد ≠ زن **سینه خواهم شرحه شرحه از فراق / تا بگویم شرح درد اشتیاق** برای بیان درد اشتیاق (میل قلب به دیدار محبوب و کشش این روح کمال‌طلب در راه شناخت پروردگار)، شنونده‌ای می‌خواهم که دوری از حق را ادراک کرده و دلش از درد و داغ فراق سوخته باشد. **دانش‌های ادبی** «سینه» مجاز از: انسان / واج آرای صامت «ش»

هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش / باز جوید روزگار وصل خویش

هر کسی که از اصل و مبدأ خود دور مانده باشد، در آرزوی بازگشت، سرزمین اصلی و مبدأ خود را جست‌وجو می‌کند. **دانش‌های ادبی** «تلمیح به: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» (همانا از خداییم و به سوی خدا بازمی‌گردیم.) و «كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَىٰ أَسْمِهِ» (هر چیزی سرانجام به اصل و ریشهٔ خویش بازمی‌گردد.) اصل خویش [در این جا] بازگشت به سوی خداست. / جناس ناقص: اصل، وصل / تضاد: دور ماند ≠ وصل

من به هر جمعیتی نالان شدم / جفت بدحالان و خوش‌حالان شدم

من نالۀ عشق را برای همه سر دادم و همراه همه شدم، (چه آنان که سیر و سلوک آنان به سوی حق، کُند است و چه کسانی که رهروان راه حق‌اند و از سیر به سوی حق شادمان‌اند). **دانش‌های ادبی** «بدحالان» استعاره از: کسانی که سیر و سلوک آن‌ها به سوی حق، کُند است. / «خوش‌حالان» استعاره از: رهروان راه حق که از سیر به سوی حق شادمان‌اند. / تضاد: بدحالان ≠ خوش‌حالان

هر کسی از ظنّ خود شد یار من / از درون من نجست اسرار من

هر کسی در حدّ فهم خود، با من همراه و یار شد، اما حقیقت حال مرا در نیافت. **دانش‌های ادبی** «ضرب‌المثل (تمثیل): مصراع اوّل / تکرار: من

سرّ من از نالۀ من دور نیست / لیک چشم و گوش را آن نور نیست

اسرار من در ناله‌های من نهفته است اما چشم و گوش ظاهری نمی‌تواند راز و حقیقت این ناله را دریابد. (تنها با چشم و گوش دل می‌توان آن را ادراک کرد).

دانش‌های ادبی «نور» استعاره از: بینش و بصیرت / جناس ناقص: دور، نور / مراعات نظیر: چشم، گوش

توجه «را» در «چشم و گوش را»: برای، حرف اضافه است. چشم و گوش: متمم

تن ز جان و جان ز تن مستور نیست / لیک کس را دید جان دستور نیست

گرچه جان، تن را ادراک می‌کند و تن از جان آگاهی دارد و هیچ یک از دیگری پوشیده نیست اما توانایی دیدن جان به هیچ چشمی داده نشده است. **دانش‌های ادبی** «عکس و قلب: تن ز جان، جان ز تن / جناس ناقص: مستور، دستور / مراعات نظیر و تکرار: جان، تن **توجه** «دید» در این جا به معنی «دیدن»، فعل نیست.

آتش است این بانگ نای و نیست باد / هر که این آتش ندارد، نیست باد

این صدای نی، آتش پرسوز و گداز عشق است، باد هوا نیست و هر کسی که این آتش عشق را ندارد، نیست و نابود شود. **دانش‌های ادبی** «تشبیه: آتش است این بانگ نای (مشبّه: بانگ نای / مشبّه‌به: آتش) / «آتش» در مصراع دوم استعاره از: عشق / جناس تام: (۱) «نیست باد» در مصراع اوّل: باد نیست، (۲) «نیست باد» در مصراع دوم: نیست و نابود شود.

توجه «نیست باد» در مصراع اوّل: نیست: فعل ربطی، باد: مسند / «نیست باد» در مصراع دوم: نیست: مسند، باد: فعل ربطی دعایی

آتش عشق است کاندَر نی فتاد / جوشش عشق است کاندَر می فتاد

صدای خوشی که از نی به گوش می‌رسد به خاطر گرمی و سوز و گداز عشق است و مستی‌بخشی می (فیض الهی) به خاطر جوشش عشق درون آن است. **دانش‌های ادبی** «اضافه تشبیهی: آتش عشق (مشبّه: عشق / مشبّه‌به: آتش) / استعاره مکنیه و اضافه استعاری: جوشش عشق (عشق را به چیزی مانند کرده که دارای جوشش است.) / جناس ناقص: نی، می / «می» استعاره از: فیض الهی / ترصیع: کلمات دو مصراع مقابل یک‌دیگر هستند و حرف آخرشان یکی است. / واج آرایی: صامت «ش»

نی، حریف هر که از یاری برید / پرده‌هایش پرده‌های ما درید

نغمه‌های نی، همدم هر عاشق هجران دیده است و راز او را فاش می‌کند و برای کسی که جویای معرفت است، پرده‌ها و حجاب‌ها را از مقابل چشم برمی‌دارد تا معشوق حقیقی را ببیند.

دانش‌های ادبی «جان‌بخشی: حریف و همدم بودن نی / جناس تام: پرده: ۱) پرده موسیقی ۲) راز و سر / «پرده دریدن» کنایه از: آشکار کردن راز و موانع را برطرف کردن / ایهام: پرده‌های ما درید: ۱) راز ما را افشا کرد. ۲) حجاب‌ها را از جلوی چشمان ما برداشت.

همچو نی زهری و تریاقی که دید؟ / همچو نی دمساز و مشتاقی که دید؟

نی هم زهر است هم پادزهر. در عین دردآفرینی، درمان‌بخش نیز هست. (به ظرفیت وجودی افراد بستگی دارد.) **دانش‌های ادبی** «متناقض‌نما (پارادوکس): نی هم زهر است و هم تریاق (پادزهر) / تشبیه: همچو نی زهری و تریاقی که دید؟ (مشبّه: نی / مشبّه‌به: زهر و تریاق) / جان‌بخشی: دمساز و مشتاق بودن نی / تضاد: زهر ≠ تریاق / ایهام تناسب: دمساز ۱) معنی نزدیک: همدم ۲) معنی دور: ساز دم (نفس) تناسب با نی / (در بیت «استفهام انکاری» وجود دارد).

نکته همچو به معنی مثل و مانند، حرف اضافه است، نی: متمم

نی حدیث راه پر خون می‌کند، / قصه‌های عشق مجنون می‌کند

نی، داستان راه خونین عشق را بیان می‌کند و از قصه عشق عاشقانی چون مجنون – که سراسر درد و رنج است – سخن به میان می‌آورد.

دانش‌های ادبی «تلمیح به داستان لیلی و مجنون / «نی» استعاره از: مولانا

محرم این هوش جز بی‌هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست

حقیقت عشق را هر کسی درک نمی‌کند؛ تنها، عاشق (بی‌هوش) محرم است، همان‌طور که «گوش» برای ادراک سخنان «زبان» ابزاری مناسب است. **دانش‌های ادبی** «هوش» استعاره از: عشق / «بی‌هوش» استعاره از: عاشق / متناقض‌نما (پارادوکس): محرم این هوش جز بی‌هوش نیست / بیت، اسلوب معادله دارد. / جان‌بخشی: مشتری بودن گوش / مصراع دوم ضرب‌المثل است. / جناس ناقص: هوش، گوش

نکته «را» در این بیت فک اضافه است. (مرزبان را مشتری ← مشتری زبان)

در غم ما روزها بی‌گاه شد / روزها با سوزها همراه شد

عاشق، عمرش را با درد و غم عشق سپری می‌کند و روزها را با سوز دل به پایان می‌برد.

دانش‌های ادبی «روزها بی‌گاه شد» کنایه از: روزها سپری شد و به پایان رسید. / جناس ناقص: روز، سوز / واج آرایی مصوت «ا»

روزها گر رفت، گو رو، پاک نیست / تو بمان، ای آن که چون تو پاک نیست

روزها اگر سپری شد بگذار برود جای اندوه نیست. ای عشق تو بمان که چیزی جز تو پاک نیست.

دانش‌های ادبی «جان‌بخشی: به روزها بگو برو / جناس ناقص: پاک، پاک / اشتقاق: رفت، رو

نکته این بیت هفت جمله دارد. روزها گر رفت گو رو پاک نیست / تو بمان ای آن که چون تو پاک نیست.

۷ ۶ ۵ ۴ ۳ ۲ ۱

هر که جز ماهی، ز آبش سیر شد / هر که بی‌روزی است، روزش دیر شد

تنها ماهی دریای حق (عاشق) است که از غوطه خوردن در آب عشق و معرفت سیر نمی‌شود. هر کس از عشق بی‌بهره باشد، روزگارش تباه و بیهوده می‌شود.

دانش‌های ادبی «ماهی» استعاره از: عاشق / «آب» استعاره از: عشق / جناس ناقص: سیر، دیر / «روزش دیر شد» کنایه از: خسته و ملول شد. /

مراعات نظیر: ماهی، آب

در نیابد حال پخته هیچ خام / پس سخن کوتاه باید، والسّلام

آن‌که راه عشق نسپرده، از حال عارف واصل بی‌خبر است. پس باید سخن را کوتاه کرد و به پایان برد.

دانش‌های ادبی «پخته» استعاره از: عارف واصل / «خام» استعاره از: کسی که راه عشق نسپرده / تضاد: پخته ≠ خام

- ۱- مقصود از «جدایی»، «نی» و «نیستان» چیست؟
جدایی: دوری از مقام وصل، جدایی روح ما از روح کل
نی: مولانا، انسان آگاه و عارف، غریب دور افتاده از وطن
نیستان: عالم معنا
- ۲- بیت «ما ز دریاییم و دریا می‌رویم / ما ز بالاییم و بالا می‌رویم»، با کدام بیت از شعر درس ارتباط معنایی نزدیکی دارد؟
هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش
- ۳- بیت پنجم، ناظر به کدام ویژگی نی است؟
سازگاری نی و همدردی با همگان، چه آنان که سیر و سلوک آن‌ها به سوی حق گُند است و چه رهروان راه حق که از سیر به سوی حق شادمان‌اند.
- ۴- شاعر برای بی‌خبران از عالم عشق، چه سرانجامی آرزو می‌کند؟
مرگ و نیستی
- ۵- در مصراع «پرده‌هایش، پرده‌های ما درید» تفاوت معنایی پرده را بیان کنید.
«پرده» در «پرده‌هایش»: نغمه، پرده موسیقی / «پرده» در «پرده‌های ما»: راز، سر، حجاب و مانع
- ۶- در مصراع «تو بمان، ای آن که چون تو پاک نیست» منظور شاعر از «تو» کیست؟
عشق

سوالات امتحانی

واژگان

- معنی هر یک از واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

(شهریور ۹۳)

۱- سینه خواهم شَرَمه شَرَمه از فِراق

۲- تن ز جان و جان ز تن مستور نیست

۳- از نَفیرم مرد و زن نالیده‌اند

۴- هر که بی‌روزی است روزش دیر شد

۵- هر کسی از ظنّ خود شد یار من

معنی اشعار و عبارات

- اشعار و عبارات زیر را به نثر ساده و روان امروزی بنویسید.

(فرورداد ۹۳ و تیر و دی ۹۱)

۶- هر کسی از ظنّ خود شد یار من

(دی ۹۲ و اسفند ۸۸)

۷- هر که جز ماهی ز آبش سیر شد

(شهریور ۹۰)

۸- در غم ما روزها بی‌گاه شد

(دی ۸۸)

۹- محرم این هوش جز بی‌هوش نیست

۱۰- نی حدیث راه پُر خون می‌کند

درک مطلب و خودآزمایی

۱۱- در بیت «محرم این هوش جز بی‌هوش نیست / مر زبان را مشتری جز گوش نیست»؛ «بی‌هوش» به چه کسی اطلاق می‌شود؟ (فرداد ۹۴)

۱۲- بیت «ما ز دریاییم و دریا می‌روییم / ما ز بالاییم و بالا می‌روییم»، با کدام یک از بیت‌های زیر، ارتباط معنایی نزدیکی دارد؟ (فرداد ۹۲)

- الف) کز نیستان تا مرا ببریده‌اند
ب) هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش
ج) هر کسی از ظنّ خود شد یار من
د) هر که جز ماهی، ز آبش سیر شد
- از نفی‌رم مرد و زن نالیده‌اند
باز جوید روزگار وصلِ خویش
از درون من نجست آسرا را من
هر که بی‌روزی است، روزش دیر شد

۱۳- در بیت زیر «پخته» و «خام» چه کسانی هستند؟ (تیر ۹۱)

- الف) «نیستان» نماد چیست؟
ب) در بیت دوم منظور از «اصل خویش» چیست؟
ج) منظور از «خوش‌حالان» چه کسانی است؟
د) در مصراع «پرده‌های ما درید» تفاوت معنایی «پرده» را بنویسید.
ه) در مصراع «تو بمان ای آن که چون تو پاک نیست» منظور شاعر از «تو» کیست؟

۱۴- با توجه به اشعار زیر به سؤالات پاسخ دهید: (تیر، اسفند، شهریور ۹۰ و دی ۸۸)

- الف) «نیستان» نماد چیست؟
ب) در بیت دوم منظور از «اصل خویش» چیست؟
ج) منظور از «خوش‌حالان» چه کسانی است؟
د) در مصراع «پرده‌های ما درید» تفاوت معنایی «پرده» را بنویسید.
ه) در مصراع «تو بمان ای آن که چون تو پاک نیست» منظور شاعر از «تو» کیست؟
- کز نیستان تا مرا ببریده‌اند
هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش
من به هر جمعیتی نالان شدم
نی، حریف هر که از یاری برید
روزها گر رفت، گورو، باک نیست
- از نفی‌رم مرد و زن نالیده‌اند
باز جوید روزگار وصلِ خویش
جفت بدحالان و خوش‌حالان شدم
پرده‌های پرده‌های ما درید
تو بمان، ای آن که چون تو پاک نیست

۱۵- با توجه به شعر: (اسفند ۸۸)

- الف) «نیست باد» در مصراع اول و دوم را بنویسید.
ب) واژه «حریف» در بیت دوم به چه معنی به کار رفته است؟
- «آتش است این بانگ‌نای و نیست باد
نی حریف هر که از یاری برید»
- هر که این آتش ندارد نیست باد
پرده‌های پرده‌های ما درید»

دانش‌های ادبی

۱۶- سرآغاز دفتر اول مثنوی معنوی به شهرت یافته است.

۱۷- واژگان مشخص شده در هر یک از مصراع‌های زیر منجر به خلق کدام آرایه ادبی شده است؟

- الف) بشنو از نی چون حکایت می‌کند
ب) سینه خواهم شرحه شرحه از فراق
ج) آتش عشق است کاندرا نی فتاد

۱۸- در بیت زیر کدام آرایه ادبی به کار رفته است؟

- الف) تشبیه
ب) استعاره
ج) جناس تام
د) کنایه
- آتش است این بانگ‌نای و نیست باد
هر که این آتش ندارد نیست باد

۱۹- تفاوت دستوری «دید» را در دو مصراع زیر بیان کنید.

- الف) لیک کس را دید جان دستور نیست
ب) همچو نی دمساز و مشتاقی که دید؟

پاسخ سوالات امتحان

- ۱۲ (ب)، هر کسی کاو دور ماند از اصلِ خویش / باز جوید روزگار وصلِ خویش
- ۱۳ به ترتیب: عاشق (عارف)، غیرعاشق (غیرعارف)
- ۱۴ الف) عالم معنا
ب) بازگشت به سوی حق
ج) رهروان راهِ حق‌آند که از سیر به سوی حق شادمان‌اند.
د) پردهٔ اول: نغمه و آهنگ؛ پردهٔ دوم: حجاب
ه) خداوند (معشوق) یا عشق و محبت نسبت به معشوق
- ۱۵ الف) در مصراع اول: تنها نفس و دمیدن نیست و در مصراع دوم: نیست و نابود شود.
ب) همدم
- ۱۶ نی‌نامه
- ۱۷ الف) استعاره
ب) مجاز
ج) تشبیه (اضافهٔ تشبیهی)
- ۱۸ (د)، کنایه
- ۱۹ دید در مصراع «الف» به معنی دیدن، «اسم» است و دید در مصراع «ب» فعل است.

- ۱ پاره پاره (شرح: پارهٔ گوشتی که از درازا بریده باشند)
- ۲ پوشیده
- ۳ فریاد و زاری به آواز بلند
- ۴ بی‌نوا، درویش
- ۵ گمان
- ۶ هر کسی در حدّ فهم خود، با من همراه و یار شد، اما حقیقت حال مرا درنیافت.
- ۷ تنها ماهی دریای حق (عاشق) است که از غوطه خوردن در آب عشق و معرفت سیر نمی‌شود. هر کس از عشق بی‌بهره باشد، روزگارش تباه و بیهوده می‌شود.
- ۸ عاشق عمری غمگین است و روزها را با سوز دل به پایان می‌برد.
- ۹ حقیقت عشق را هر کسی درک نمی‌کند؛ تنها، عاشق (بی‌هوش) محرم است، همان‌طور که «گوش» برای ادراک سخنان «زبان» ابزار مناسبی است.
- ۱۰ نی، داستان راه خونین عشق را بیان می‌کند.
- ۱۱ عاشق

آزمون سوالات چهارگزینه‌ای

(ریاضی ۹۲)

مس تابیده‌ای آور که گیرد در تو اکسیرم
وحشی‌ای باید که بر لب گیرد این پیمان‌ه را
که حریفان همه در خواب گراندند هنوز
مر زبان را مشتری جز گوش نیست

(فارغ از کشور ۹۱)

پس سخن کوتاه باید والستلام
چو درد در تو نبیند که را دوا بکند؟
باطیب نامحرم حال درد پنهانی
کاین حال نیست زاهد عالی‌مقام را

۱. مفهوم کدام بیت با دیگر ابیات متفاوت است؟

- ۱) دل بی‌سوز کم گیرد نصیب از صحبت مردی
- ۲) می ز رطل عشق خوردن کار هر بی‌طرف نیست
- ۳) ساقیا در قدح بادیه چه پیمودی دوش
- ۴) محرم این هوش جز بی‌هوش نیست

۲. مفهوم کدام بیت با دیگر ابیات متفاوت است؟

- ۱) درنیابد حال پخته هیچ خام
- ۲) طیب عشق مسیحادم است و مشفق لیک
- ۳) پیش زاهد از رندی دم مزن که نتوان گفت
- ۴) راز درون پرده ز رندان مست پرس

(انسانی ۹۰)

۳. مفهوم همهٔ ابیات، به استثنای بیت با یکدیگر تناسب دارد.

- ۱) در نیابد حال پخته هیچ خام
- ۲) بسیار سفر باید تا پخته شود خامی
- ۳) با نیم‌پختگان نتوان گفت سوز عشق
- ۴) پیر میخانه چه خوش گفت به دُردی کش خویش

(زبان ۹۰)

۴. مفهوم کدام بیت با دیگر ابیات متفاوت است؟

- ۱) ای درد و غم تو راحت دل
- ۲) دردم از یار است و درمان نیز هم
- ۳) هم‌چو نی زهری و تریاقی که دید؟
- ۴) دردی است درد عشق که هیچش طبیب نیست

(ریاضی ۸۸)

۵. مفهوم بیت «ما ز دریا بییم و دریا می‌رویم / ما ز بالاییم و بالا می‌رویم» با کدام بیت تناسب ندارد؟

- ۱) ماهی از دریا چو در صحرا فتد
- ۲) به اصل باز شود فرع و هست نزد خرد
- ۳) جزو جهان است شخص مردم روزی
- ۴) سیری طلب مکن که کس اندر نشیب خاک

(تجربی ۸۸)

۶. متن زیر با کدام بیت تناسب مفهومی دارد؟

«آن‌چه در این نی آوازی پدید می‌آورد، کشش انسان آگاه به سوی عالم معنا، به سوی پروردگار، به سوی کل و حقیقت هستی است و در حقیقت، این «نی عشق» را پروردگار می‌نوازد و فریاد مولانا هنگامی از نی وجودش برمی‌خیزد که جذبۀ حق بر او اثر می‌گذارد.»

- ۱) یار از پرده هویدا شد و یاران غافل
- ۲) ذرۀ خاکم و در کوی توام جای خوش است
- ۳) شبنم از روشن‌دلی آیینۀ خورشید شد
- ۴) با بال شوق ذره به خورشید می‌رسد

(هنر ۸۸)

۷. مفهوم بیت «ما ز دریا بییم و دریا می‌رویم / ما ز بالاییم و بالا می‌رویم» با کدام بیت تناسب دارد؟

- ۱) همچو مریم سوی خرمابن رویم
- ۲) ما ز گردون سوی مادون آمدیم
- ۳) برنشین ای عزم و منشین ای امید
- ۴) دود و بویی می‌رسد از عرش غیب

(ریاضی ۸۷)

۸. مفهوم عبارت «كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ اِلَىٰ اَصْلِهِ» در کدام بیت وجود ندارد؟

- ۱) سیر جسم خشک بر خشکی فتاد
- ۲) مادر فرزند جویبان وی است
- ۳) دل تو را در کوی اهل دل کشد
- ۴) جان گشوده سوی گردون بال‌ها

(ریاضی ۸۷)

۹. بیت «در نیابد حال پخته هیچ خام / پس سخن کوتاه باید، والسلام» با کدام بیت ارتباط معنایی ندارد؟

- ۱) سعدی سخن یار نگوید بر اغیار
- ۲) پیر میخانه چه خوش گفت به دُردی کش خویش
- ۳) فردا به داغ دوزخ ناپخته‌ای بسوزد
- ۴) هر که در آتش نفت بی‌خبر از سوز ماست

(تجربی ۸۷)

۱۰. مفهوم بیت زیر در کدام گزینه وجود ندارد؟
 «در نیاید حال پخته هیچ خام
 ۱) تا نسوزد بر نیاید بوی عود
 ۲) فریاد من از سوختگی هاست چو آتش
 ۳) دردا که بپختیم در این سوز نهانی
 ۴) آتش روی تو زین گونه که در خلق گرفت

پس سخن کوتاه باید والسلام»
 پخته داند کاین سخن با خام نیست
 چون باده ز خامی نبود جوش و خروشم
 و آن را خبر از آتش ما نیست که خام است
 عجب از سوختگی نیست که خامی عجب است

(هنر ۸۷)

۱۱. بیت «بگو ای نای حال عاشقان را / که آواز تو جان می‌آزماید» با کدام بیت ارتباط مفهومی دارد؟
 ۱) روزها گر رفت گو رو باک نیست
 ۲) هر که جز ماهی ز آبش سیر شد
 ۳) نی حدیث راه پر خون می‌کند
 ۴) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست

تو بمان، ای آن که چون تو پاک نیست
 هر که بی روزی است روزش دیر شد
 قصه‌های عشق مجنون می‌کند
 لیک کس را دید جان دستور نیست

(فارغ از کشور ۸۷)

۱۲. بیت «سینه خواهم شَرَحه شَرَحه از فراق / تا بگویم شرح درد اشتیاق» با کدام بیت تناسب معنایی ندارد؟
 ۱) پای نهم در عدم بو که به دست آورم
 ۲) حدیث عشق جانان گفتنی نیست
 ۳) کجاست هم‌نفسی تا به شرح عرضه دهم
 ۴) دردی نبوده را چه تفاوت کند که من

هم‌نفسی تا کند درد دلسم را دوا
 و گر گویی کسی هم‌درد باید
 که دل چه می‌کشد از روزگار هجرانش
 بیچاره درد می‌خورم و نعره می‌زنم

(فارغ از کشور ۸۶)

۱۳. بیت «زمانه گر بزند آتشم به خرمن عمر / بگو بسوز که بر من به برگ گاهی نیست» با کدام بیت ارتباط معنایی دارد؟
 ۱) بگفتم روز بی‌گاه است و ره بس دور گفتا رو
 ۲) در غم ما روزها بی‌گاه شد
 ۳) روزها گر رفت گو رو باک نیست
 ۴) طوفان نوح را به نظر در نیآورد

به من بنگر به ره منگر که من ره را نوردیدم
 روزها با سوزها همراه شد
 تو بمان ای آن که چون تو پاک نیست
 شور محبتی که در آب و گل من است

(تجربی ۸۵)

۱۴. «آن را که خبر شد خبری باز نیامد» با همهٔ ابیات، به جز بیت قرابت مفهومی دارد.
 ۱) محرم این هوش جز بی‌هوش نیست
 ۲) سخن ماند از تو همی یادگار
 ۳) کسی را در این بزم ساغر دهند
 ۴) از تن دوست در سرای مجاز

مر زبان را مشتری جز گوش نیست
 سخن را چنین خوارمایه مدار
 که داروی بی‌هوشی‌اش در دهند
 جان برون آید و نیاید راز

(انسانی ۸۳)

۱۵. مفهوم بیت «خلق چو مرغایان زاده ز دریای جان / کی کند این جا مقام مرغ کز آن بحر خاست» کدام است؟
 ۱) به صوت خوش چو حیوان است مایل
 ۲) تن ز جان و جان ز تن مستور نیست
 ۳) هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش
 ۴) کبوتری که دگر آشیان نخواهد دید

ز حیوان کم نشاید بودن ای دل
 لیک کس را دید جان دستور نیست
 باز جوید روزگار وصل خویش
 قضا همی بردش تا به سوی دانه و دام

	۱	۲	۳	۴		۱	۲	۳	۴		۱	۲	۳	۴
۱	☐	☐	☒	☐	۵	☐	☐	☐	☒	۹	☐	☐	☒	☐
۲	☐	☒	☐	☐	۶	☐	☐	☐	☒	۱۰	☐	☐	☐	☒
۳	☐	☒	☐	☐	۷	☐	☒	☐	☐	۱۱	☐	☐	☒	☐
۴	☐	☐	☐	☒	۸	☐	☒	☐	☐	۱۲	☐	☐	☐	☒